

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ НАГОРОДЖЕННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ В УКРАЇНІ

ADMINISTRATIVE REGULATION OF AWARDING FIREARMS IN UKRAINE

Курінний С.В., д.ю.н., професор,
професор кафедри адміністративного та господарського права
Запорізький національний університет

Статтю присвячено актуальній проблемі – загальній характеристиці адміністративно-правової регламентації нагородження вогнепальною зброєю в Україні.

Зокрема, наголошується, що порядок нагородження вогнепальною зброєю має відповідати таким трьом ключовим критеріям: суворота законодавча регламентація, що викликана особливістю предмета нагородження; винятковість підстав для нагородження; обмеженість категорій осіб, які можуть бути нагороджені нагородною зброєю.

Зазначається, що відзнака Президента України «Іменна вогнепальна зброя» заснована для нагородження за особисті заслуги в забезпеченні обороноздатності України, недоторканності її державного кордону, підтримці високої бойової готовності військ, зміцненні національної безпеки, боротьбі зі злочинністю, захисті конституційних прав і свобод громадян, за бездоганну багаторічну службу, зразкове виконання військового та службового обов'язку, виявлені при цьому честь і доблесть.

Відповідно до Розділу II Закону України від 16 березня 2000 року «Про державні нагороди України», відзнака «Іменна вогнепальна зброя» входить до переліку державних нагород, а у статті 9 цього законодавчого акта наголошується, що ця відзнака встановлюється для нагородження офіцерського складу Збройних сил України, Державної прикордонної служби України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, а також Державної спеціальної служби транспорту, Бюро економічної безпеки України, поліцейських та державних службовців, які мають офіцерське звання.

Окрім відзнаки Президента України «Іменна вогнепальна зброя», існують відомчі подібні відзнаки, зокрема: заохочувальні відзнаки МВС України «Вогнепальна зброя», МО України «Вогнепальна зброя» і «Холодна зброя» та відомча відзнака СБУ «Вогнепальна зброя».

З трьох положень про ці відзнаки тільки у МВС та МО є посилення на Дисциплінарний статут Збройних сил України, що затверджений відповідним Законом України від 24 березня 1999 року і стаття 33 якого передбачає, що міністр оборони України, керівники інших центральних органів виконавчої влади, які мають у своєму підпорядкуванні утворені відповідно до законів України військові формування, нагороджують відомчими заохочувальними відзнаками «Вогнепальна зброя» і «Холодна зброя».

З огляду на зміст наведеної вище статті 33 Дисциплінарного Статуту ЗСУ її дія повністю поширюється на МО України, частково на МВС України (тільки в частині військовослужбовців Національної гвардії) та взагалі залишає поза увагою законодавчу регламентацію нагородження вогнепальною зброєю СБУ, бо ця структура не входить до системи центральних органів виконавчої влади, а є державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України.

Недосконала адміністративно-правова регламентація порядку нагородження відзнакою «Вогнепальна зброя» (насамперед стосовно МВС України та СБУ) дозволяє продовжувати негативну та тривалу практику нагородження фактично не причетних до діяльності силових структур цивільних осіб.

Констатується, що чинний порядок адміністративно-правової регламентації нагородження вогнепальною зброєю в Україні є недосконалим і потребує невідкладного виправлення, яке можливе за двома сценаріями: 1) прийняття відповідного законодавчого акта, що фактично лібералізує обіг короткоствольної нарізної вогнепальної зброї для усіх громадян, котрі не мають протипоказань фізичного чи психічного характеру, або ухвалення закону про зброю, що збереже чинну дозвільну модель і не передбачатиме існування права на володіння короткоствольною нарізною вогнепальною зброєю; 2) ревізія виданої нагородної зброї, з подальшим вилученням її за рішенням суду в разі отримання такої зброї з порушенням законодавства. Цей підхід вважається більш прийнятним, бо більше відповідатиме об'єктивним реаліям та сприятиме поширенню принципів соціальної справедливості та рівності усіх перед законом.

Ключові слова: адміністративне право, нагородна зброя, короткоствольна вогнепальна зброя, заохочувальна відзнака, МВС України, МО України, СБУ, дозвільна модель обігу зброї.

The article is devoted to the burning issue – general characteristics of administrative regulation of awarding firearms in Ukraine.

In particular, it is stressed that the procedure for awarding firearms should meet three main criteria: strict legislative regulations caused by the peculiarity of the subject of awarding; exceptional grounds for awarding; the limited categories of persons who may be awarded honorary weapons.

The research highlights that the President's Award "Personalized Firearms" was established to reward personal merits in ensuring Ukraine's defense capability, inviolability of its state border, maintaining the high combat readiness of troops, strengthening national security, combating crime, protecting constitutional rights and freedoms of citizens; honorable long-term service, exemplary performance of military and service duty and ensuing honor and valor.

According to Section II of the Law of Ukraine as of March 16, 2000 "On State Awards of Awards", the award "Personalized Firearms" belongs to the list of state awards; article 9 of the legislative act stresses that this award is designed for officers of the Armed Forces of Ukraine, the State Border Guard Service of Ukraine, other military units formed following the laws of Ukraine, the Security Service of Ukraine, the Foreign Intelligence Service of Ukraine, the State Service of Special Communications and Information Protection of Ukraine, and the State Special Transport Service. security of Ukraine, police and civil servants with the rank of officer.

In addition to the award of the President of Ukraine "Personalized Firearms", there are similar departmental awards, i.e., rewards of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine "Firearms", the Ministry of Defense of Ukraine "Firearms" and "Cold Weapons", and the departmental award of the Security Service of Ukraine "Firearms".

Among the three provisions for the awards, only the Ministry of Internal Affairs and the Ministry of Defense have a reference to the Disciplinary Statute of the Armed Forces of Ukraine, approved by the relevant Law of Ukraine as of March 24, 1999, and Art. 33 of which stipulates that the Minister of Defense of Ukraine, heads of other central executive bodies which have authority over military units formed under the laws of Ukraine award departmental honors "Firearms" and "Cold Weapons".

Based on the content of art. 33 of the Disciplinary Statute of the Armed Forces of Ukraine, its effect is fully extended to the Ministry of Defense of Ukraine, partly to the Ministry of Internal Affairs of Ukraine (only in the National Guard) and ignores the statutory regulation of awarding the Security Service of Ukraine with firearms, as this unit is not part of the central executive branch but is a state body of special purpose with law enforcement functions, which ensures the state security of Ukraine.

Imperfect administrative regulation of the procedure for awarding the Firearms Award (primarily in relation to the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the Security Service of Ukraine) allows following the negative and long-standing practice of awarding civilians not involved in the activity of law enforcement agencies.

It is stated that the existing procedure of administrative regulation of rewarding firearms in Ukraine is imperfect and needs to be improved immediately. It can occur according to two scenarios: adoption of the relevant legislative act that effectively liberalizes the circulation of short-barreled firearms for all citizens who have no physical or mental issues, or the adoption of a law on weapons that will keep the current permit model and will not provide for the right to own short-barreled firearms. The choice of the latter option will require a revision of the issued personalized weapon followed by its seizure following a court decision in cases of obtaining such weapons in breach of the law. This approach is considered more acceptable, as it is more in line with current objective realities and promotes the principles of social justice and equality before the law.

Key words: administrative law, award weapons, short-barreled firearms, incentive award, Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Ministry of Defense of Ukraine, Security Service of Ukraine, licensing model of arms circulation.

Нагородна зброя є особливим різновидом державних нагород, що кардинальним чином відрізняє його від інших категорій відзнак оцінки державою заслуг своїх громадян як перед нею, суспільством і народом загалом.

Пояснюється це, по-перше, особливим предметом нагородження – зброєю, що має або повинна мати законодавчо чітко регламентований порядок свого обігу (нагородження, зберігання, використання, застосування, здачі або вилучення державою після смерті нагородженої особи), по-друге, винятковістю обставин, що слугують підставою для нагородження зброєю (фактичне вчинення подвигу під час забезпечення державних інтересів, пов'язаних із захистом територіальної цілісності, національної безпеки, громадського порядку та громадської безпеки), по-третє, прямою приналежністю особи до числа так званих силових структур (Національної поліції, СБУ, Міністерства оборони, Національної гвардії, тощо), наділеної правом на носіння та застосування відповідної (насамперед вогнепальної) зброї.

Як бачимо, порядок нагородження вогнепальною зброєю має відповідати таким трьом ключовим критеріям: суворі законодавча регламентація, що викликана особливістю предмета нагородження, винятковість підстав для нагородження, обмеженість категорій осіб, які можуть бути нагороджені нагородною зброєю.

На жаль, накопичений за останні роки соціальний досвід обігу нагородної зброї в Україні свідчить про майже повне ігнорування викладених вище критеріїв, нагородження вогнепальною зброєю стало майже масовим, винятковість підстав для такого нагородження не береться до уваги, а перелік осіб, яким була вручена нагородна зброя, поповнюється цілком штатськими людьми від народних депутатів до журналістів та гравців збірної з футболу.

Стан речей у питанні, що розглядається, ще більше ускладнюється тим, що правом на нагородження зброєю, окрім Президента України, наділені керівники окремих силових відомств (МВС, СБУ, МО), котрі, як засвідчив час, у певних випадках занадто необачно та самонадіяно використовують його, керуючись не тільки державними інтересами.

Порядок обігу зброї, зокрема нагородної зброї, в нашій державі регулюється нормами такої фундаментальної галузі права, як українське адміністративне право. Саме для подальшого упорядкування процесів, пов'язаних зі зброєю, що є предметом нагородження фізичних осіб, необхідно широко використовувати оригінальні новаційні підходи, в основу яких закладений різноманітний адміністративно-правовий інструментарій забезпечення об'єктивних суспільних потреб.

Для подальшого результативного дослідження проблем адміністративно-правової регламентації нагородження вогнепальною зброєю в нашій державі, на мою думку, необхідно спиратися на праці та здобутки таких визнаних представників науки українського адміністративного права, як В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, І.П. Голошніченко, Р.А. Каложний, В.К. Колпаков, Т.О. Коломоєць, А.Т. Комзюк, В.Я. Настюк, О.І. Харитовнова та ін.

З огляду на нагальність і маловивченість порушеного питання **метою** цієї роботи має стати розгляд загальних характеристик адміністративно-правової регламентації нагородження вогнепальною зброєю в Україні.

На основі викладу **основного матеріалу** слід зазначити, що основним нормативно-правовим актом, який

визначає порядок нагородження зброєю в нашій державі, є Указ Президента України від 29 квітня 1995 року № 341/95 «Про заснування відзнаки Президента України “Іменна вогнепальна зброя”».

У Положенні, затвердженому цим указом, зазначається, що відзнаку Президента України «Іменна вогнепальна зброя» (далі – відзнака «Іменна вогнепальна зброя») засновано для нагородження за особисті заслуги в забезпеченні обороноздатності України, недоторканності її державного кордону, підтримці високої бойової готовності військ, зміцненні національної безпеки, боротьбі зі злочинністю, захисті конституційних прав і свобод громадян, за бездоганну багаторічну службу, зразкове виконання військового та службового обов'язку, виявлені при цьому честь і доблесть.

Відзнакою «Іменна вогнепальна зброя» є пістолет. Нею нагороджуються особи офіцерського складу Збройних сил України, Прикордонних військ України, інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України, Служби безпеки України, органів Міністерства внутрішніх справ України та державні службовці, які мають офіцерське звання.

Клопотання про нагородження відзнакою «Іменна вогнепальна зброя» порушує керівник міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади, командувач військовим формуванням. У клопотанні зазначаються заслуги особи, що стали підставою для його порушення.

Відзнаку «Іменна вогнепальна зброя» разом із посвідченням про нагородження нею та бойовим комплектом у кількості 16 патронів вручає Президент України або за його уповноваженням керівник міністерства, іншого центрального та місцевого органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, військового формування.

Зброя, що є відзнакою «Іменна вогнепальна зброя», має бути зареєстрованою в органах внутрішніх справ за місцем проживання нагородженого і зберігається в порядку, що визначається Міністерством внутрішніх справ України.

Особі, нагороджені відзнакою «Іменна вогнепальна зброя», мають право зберігати її, носити і застосовувати. Вони мають неухильно дотримуватись правил зберігання, носіння і застосування зброї.

Порядок застосування зброї під час виконання службових обов'язків чи в інших випадках визначається законодавством України.

Передача зброї, що є відзнакою «Іменна вогнепальна зброя», іншим особам або відчуження її забороняються.

У разі втрати (псування) посвідчення до відзнаки «Іменна вогнепальна зброя» дублікат не видається. Його може бути видано як виняток, лише за умови, що нагороджений не міг запобігти втраті (псуванню) посвідчення. Дублікат зброї, що є відзнакою «Іменна вогнепальна зброя», не видається.

Позбавлення відзнаки «Іменна вогнепальна зброя» може бути проведено Президентом України в разі:

- засудження нагородженого за тяжкий злочин – за поданням суду на підставі та в порядку, встановленому законодавством;
- порушення нагородженим вимог щодо заборони передачі або відчуження відзнаки «Іменна вогнепальна зброя» іншим особам.

Зброя, що є відзнакою «Іменна вогнепальна зброя», і посвідчення про нагородження, що належали особі, позбавленій відзнаки, а також після смерті нагородженого здаються до органу внутрішніх справ [1].

За понад 25-річний період дії згаданого вище указу відповідною президентською відзнакою було нагороджено понад 50 осіб, з них – 15 керівників іноземних держав, зокрема: у 2010 році – президент РФ та міністр оборони цієї країни, а 21 листопада 2015 року нагороджено двох футболних функціонерів ФФУ та дев'ять гравців збірної України з футболу за досягнення високих спортивних результатів, вагомий внесок у розвиток вітчизняного футболу, піднесення міжнародного авторитету Української держави та у зв'язку з виходом національної збірної до фінального турніру Чемпіонату Європи 2016 року у Франції [2].

Відповідно до Розділу II Закону України від 16 березня 2000 року «Про державні нагороди України», відзнака «Іменна вогнепальна зброя» входить до переліку державних нагород, а у статті 9 цього законодавчого акта наголошується, що відзнака «Іменна вогнепальна зброя» встановлюється для нагородження офіцерського складу Збройних сил України, Державної прикордонної служби України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, а також Державної спеціальної служби транспорту, Бюро економічної безпеки України, поліцейських та державних службовців, які мають офіцерське звання, за визначні заслуги в забезпеченні обороноздатності України, недоторканності її державного кордону, підтримці високої бойової готовності військ, зміцненні національної безпеки, боротьбі зі злочинністю, захисті конституційних прав і свобод громадян, за бездоганну багаторічну службу, зразкове виконання військового та службового обов'язку, виявлені при цьому честь і доблесть [3].

Редакція цієї статті датується 28 лютим 2021 року, найбільш повно віддзеркалює об'єктивність сьогодення та слугує певним тлумаченням положення відповідного президентського указу від 29 квітня 1995 року.

Порівняно з відзнакою «Іменна вогнепальна зброя», набагато більші порушення чинних нормативно-правових вимог можна зустріти під час аналізу обігу так званої відомчої нагородної зброї.

Так, Наказом міністра МВС України № 1521 від 30 листопада 2015 року «Про відомчу заохочувальну відзнаку Міністерства внутрішніх справ України “Вогнепальна зброя”» було затверджене відповідне Положення, в якому зазначається, що відомча заохочувальна відзнака Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя» – це зброя вітчизняного або іноземного виробництва, у тому числі зброя невійськового призначення.

Нагородження відзнакою здійснюється відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних сил України. Відзнакою нагороджується дієздатна особа, яка має право на придбання, зберігання та використання вогнепальної зброї відповідно до вимог нормативно-правових актів, за сумлінну службу, особливі заслуги в боротьбі зі злочинністю, охороні громадського порядку, захисті конституційних прав та свобод людини і громадянина, за бездоганну багаторічну службу, зразкове виконання військового, службового та громадянського обов'язку, виявлені при цьому честь і доблесть.

Також у цьому Положенні зафіксовано, що повторне нагородження однією й тією самою відзнакою не здійснюється, втрачені відзнаки повторно не видаються [4].

У системі МО України є чинним Положення про відомчі заохочувальні відзнаки Міністерства оборони України «Вогнепальна зброя» і «Холодна зброя», затверджене Наказом МО України № 693 від 23 жовтня 2012 року з аналогічною назвою.

Цим Положенням передбачено, що відзнакою «Вогнепальна зброя» є пістолет, револьвер та мисливська вогнепальна зброя, а відзнакою «Холодна зброя» – шабля, палаш та кортик.

Нагородження відзнаками здійснюється відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних сил України наказом Міністра оборони України (по особовому складу).

Реєстрація, зберігання, носіння, використання і застосування зброї здійснюються відповідно до Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів, затвердженої Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року № 622 (із наступними змінами).

Відзнаками нагороджуються військовослужбовці, на яких поширюється дія Дисциплінарного статуту Збройних сил України.

Особи, нагороджені відзнакою, мають неухильно дотримуватися вимог законодавства в частині зберігання, носіння, використання і застосування зброї. Зброя, що є відзнакою, реєструється відповідно до чинної Інструкції в органах внутрішніх справ за місцем проживання нагородженого. Особа може бути нагороджена відзнаками «Вогнепальна зброя» і «Холодна зброя» лише один раз [5].

Наказом СБУ «Про відомчу відзнаку Служби безпеки України “Вогнепальна зброя” та затвердження Положення про неї» № 127 від 13 травня 2020 року затверджено Положення про відомчу відзнаку Служби безпеки України «Вогнепальна зброя».

Зокрема, вказаним Положенням передбачено, що відзнакою «Вогнепальна зброя» нагороджуються співробітники-військовослужбовці Служби безпеки України, в тому числі звільнені з військової служби в запас або у відставку, за визначні заслуги в забезпеченні обороноздатності України, зміцненні національної безпеки, боротьбі зі злочинністю, захисті конституційних прав та свобод людини і громадянина, за бездоганну багаторічну службу, зразкове виконання військового (службового) обов'язку, виявлені при цьому честь і доблесть.

Відзнакою «Вогнепальна зброя» нагороджуються військовослужбовці інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, а також громадяни України, звільнені з військової служби в запас або у відставку, за сприяння у вирішенні покладених на Службу безпеки України завдань, визначні заслуги в забезпеченні обороноздатності України, недоторканності її державного кордону, підтриманні високої бойової готовності військ (сил), зміцненні національної безпеки, боротьбі зі злочинністю, захисті конституційних прав та свобод людини і громадянина, за бездоганну багаторічну службу, зразкове виконання військового та службового обов'язку, виявлені при цьому честь і доблесть.

Зброя, що використовується як відзнака «Вогнепальна зброя», має заводське маркування і товарний знак. Реєстрація, зберігання, носіння, використання та застосування зброї здійснюються згідно з чинним законодавством. Передача відзнаки «Вогнепальна зброя» іншим особам або її відчуження забороняється.

Наказом Голови Служби безпеки України або особи, яка виконує його обов'язки, нагородженого може бути позбавлено відзнаки «Вогнепальна зброя» у зв'язку з його засудженням за вчинення злочину за вироком суду, який набрав законної сили. Крім цього, Головою Служби безпеки України або особою, яка виконує його обов'язки, може бути позбавлено відзнаки «Вогнепальна зброя» військовослужбовців, які звільняються з військової служби через службову невідповідність. Витяг із відповідного наказу Голови Служби безпеки України про позбавлення нагородженого відзнаки «Вогнепальна зброя» надсилається до органу, уповноваженого реєструвати нагородну зброю та видавати дозвіл на її зберігання, носіння

(далі – уповноважений орган). У таких випадках відзнака та посвідчення до неї підлягають передачі до уповноважених органів у встановленому законодавством порядку. Після смерті нагородженого відзнака «Вогнепальна зброя» здається у визначений законодавством строк до уповноважених органів [6].

З трьох наведених положень у двох (МВС та МО) є посилання на Дисциплінарний статут Збройних Сил України (далі – Статут), що затверджений відповідним Законом України від 24 березня 1999 року. У доповнених Законом № 205-IX від 17 жовтня 2019 року статтях 32 та 33 Статуту зазначається, що відзнакою «Іменна вогнепальна зброя» нагороджує Верховний Головнокомандувач Збройних сил України (стаття 32), Міністр оборони України, керівники інших центральних органів виконавчої влади, які мають у своєму підпорядкуванні утворені відповідно до законів України військові формування, нагороджують відомчими заохочувальними відзнаками «Вогнепальна зброя» і «Холодна зброя». Це почесні відомчі заохочувальні відзнаки, якими нагороджуються військовослужбовці за визначні заслуги в забезпеченні обороноздатності України, недоторканності її державного кордону, підтриманні високої бойової готовності військ (сил), зміцненні національної безпеки, боротьбі зі злочинністю, захисті конституційних прав та свобод людини і громадянина, за бездоганну багаторічну службу, зразкове виконання військового та службового обов'язку, виявлені при цьому честь і доблесть (стаття 33) [7].

З огляду на зміст наведеної вище статті 33 Дисциплінарного Статуту ЗСУ, її дія повністю поширюється на МО України, частково на МВС України (тільки в частині військовослужбовців Національної гвардії) та взагалі залишає поза увагою законодавчу регламентацію нагородження вогнепальною зброєю СБУ, бо ця структура не входить до системи центральних органів виконавчої влади, а є державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України.

Недосконала адміністративно-правова регламентація порядку нагородження відзнакою «Вогнепальна зброя» (насамперед стосовно МВС України та СБУ) дозволяє продовжувати негативну та тривалу практику нагородження фактично не причетних до діяльності силових структур цивільних осіб.

Скільки саме нагородної зброї нині перебуває на руках в Україні, поки що можна лише здогадуватись. У 2016 році Deutsche Welle спрямувала запити до МВС, СБУ, Міністерства оборони та Адміністрації президента України з проханням відповісти на запитання, скільки ці відомства та український президент видали нагородної зброї за останні два роки. Однак відповіді не було отримано, за оцінками ж Української асоціації власників зброї, через схему «нагородної зброї» видано від 40 тис. до 50 тис. одиниць вогнепальної зброї [8].

Незважаючи на зміну керівництва МВС України, тут всупереч рішенням судів усіх інстанцій продовжують приховувати інформацію про майже 3,5 тис. громадян, які за 7 років отримали від міністра під виглядом відомчих нагород вогнепальну зброю. Про це свідчить відповідь МВС на інформаційний запит Українських Новин, у якій зафіксовано, що надання інформації, яка містить персональні дані третьої особи, можливе лише за умов наявності згоди такої особи на обробку його персональних даних. Також у документі стверджується, що в самому міністерстві облік осіб, які отримали нагородну вогнепальну зброю від міністра, не ведеться.

Ще у травні 2016 року судом було прийняте рішення, що нагородження є формою публічного заохочення і засекречування такої інформації є незаконним. За 7 років перебування на посаді (2014–2021 р.р.), міністр внутрішніх справ Арсен Аваков використав у вигляді «відомчих наго-

род» МВС 3,5 тис. одиниць вогнепальної зброї, тоді як за 2010–2014 роки МВС вручило нагородну «Вогнепальну зброю» лише 287 службовцям. При цьому під виглядом пістолетів видавали пістолети-кулемети та штурмові гвинтівки. Зокрема, в документах МВС фігурують «пістолети АКМС», які насправді є укороченою модифікацією автоматів Калашникова, а також штурмові гвинтівки «Форт-221», «Форт-226», раритетні та рідкісні екземпляри зброї від відомих світових виробників. Є всі підстави припускати, що велика частина нагороджених не є службовцями МВС. Так, у відповіді на запит Українських Новин у МВС підтвердили, що в числі нагороджених є 88 депутатів Верховної Ради України [9].

Підтвердженням існування можливих зловживань у сфері обігу нагородної зброї може слугувати заява Генерального Прокурора від 26 жовтня 2021 року про необхідність проведення МВС ревізії виданої нагородної зброї [10].

Обіг нагородної зброї охоплює щонайменше три стадії: 1) отримання вогнепальної (холодної) зброї, яке відбувається у формі нагороди, тобто безоплатно, заслужено та обґрунтовано, відповідно до чинних законодавчих вимог; 2) реєстрація, постановка на облік отриманої зброї та отримання дозволу на право її зберігання, носіння (використання-застосування), що здійснюється на підставі процедур передбачених чинним Наказом МВС України від 21 серпня 1998 року № 622 (із наступними змінами); 3) зняття з обліку та вилучення зброї (в разі смерті або позбавлення права на цю зброю за негативними мотивами).

Кожна з наведених стадій має важливе значення, помилки, допущені на попередньому етапі обігу зброї, з великою ймовірністю можуть спровокувати негативні наслідки на наступних періодах поводження з цим різновидом вогнепальної зброї. Особливе значення має перша стадія, пов'язана з нагородженням (отриманням) особи вогнепальною зброєю. Якщо це не військовослужбовець, працівник правоохоронних органів (поліцейський насамперед), а цивільна особа, вона фактично уникає медичного обстеження, яке є обов'язковим в процесі отримання дозволу на придбання вогнепальної зброї. Яку б високу посаду не обіймала нагороджена особа, нагороджувач об'єктивно позбавлений повної інформації про загальний та психічний стан нагороджуваного, що з часом може створити реальну загрозу для його близьких та інших оточуючих громадян. Також, як правило, цивільні особи, яким вручається вогнепальна нагородна зброя, не мають елементарних навичок поводження з такою зброєю (про відповідну культуру годі й говорити).

Крім того, за чинною нормативно-правовою регламентацією фактично не можливе здійснення належної перевірки правил зберігання та носіння нагородної вогнепальної зброї у відповідних громадян, з огляду на їхній особливий соціальний статус та зв'язки.

На підставі викладеного можна констатувати, що чинний порядок адміністративно-правової регламентації нагородження вогнепальною зброєю в Україні є недосконалим і потребує невідкладного виправлення, яке можливе за двома сценаріями: прийняття відповідного законодавчого акта, що фактично лібералізує обіг короткоствольної нарізної вогнепальної зброї для усіх громадян, котрі не мають протипоказань фізичного чи психічного характеру, або ухвалення закону про зброю, що збереже чинну дозвольну модель і не передбачатиме існування права на володіння короткоствольною нарізною вогнепальною зброєю. У разі вибору другого варіанту дійсно знадобиться ревізія виданої нагородної зброї, з подальшим вилученням її за рішенням суду в разі отримання такої зброї з порушенням законодавства. Цей підхід вважається більш прийнятним, бо більше відповідатиме об'єктивним реаліям та сприятиме поширенню принципів соціальної справедливості та рівності усіх перед законом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про заснування відзнаки Президента України «Іменна вогнепальна зброя» : Указ Президента України від 29 квітня 1995 р. / Президент України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341/95/print>.
2. Порошенко нагородив гравців, тренера збірної і президента ФФУ іменною зброєю, 23 березня 2016. URL: https://lb.ua/sport/2016/03/23/331020_poroshenko_nagradil_igrokov_trenera.html.
3. Про державні нагороди України : Закон України від 16 березня 2000 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1549-14/print>.
4. Про відомчу заохочувальну відзнаку Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя» : Наказ МВС України № 1521 від 30 листопада 2015 р. / Міністерство внутрішніх справ України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1569-15#Text>.
5. Про відомчі заохочувальні відзнаки Міністерства оборони України «Вогнепальна зброя» і «Холодна зброя» : Наказ МО України № 693 від 23 жовтня 2012 р. / Міністерство оборони України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1963-12#Text>.
6. Про відомчу відзнаку Служби безпеки України «Вогнепальна зброя» та затвердження Положення про неї : Наказ СБУ № 127 від 13 травня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0486-20#Text>.
7. Дисциплінарний статут Збройних сил України : Закон України від 24 березня 1999 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14/print>.
8. Зброя для обраних: небезпека від «нагородних стволів» в Україні, 4 січня 2017. URL: <https://www.dw.com/uk/зброя-для-обраних-небезпека-від-нагородних-стволів-в-україні/a-37004627>.
9. Паламаренко С. Монастирський продовжив традицію незаконного приховування інформації кого за 7 років в кріслі «озброїв» Аваков, 25 серпня 2021. URL: <https://ukrains.com/ua/news/797076-monastyrskiy-prodovzhyv-tradytsiyu-nezakonnogo-pryhovuvannya-informatsiyi-kogo-za-7-rokiv-v-krisli>.
10. Генпрокурор Венедіктова: Ревізія нагородної зброї, найімовірніше, буде, 26 жовтня 2021. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/775636.html>.